

Туберкульоз

Туберкульоз



Рентгенограма органів грудної клітки пацієнта з прогресуючим туберкульозом. Білі стрілки вказують на вогнища хвороби в обох легенях. Чорні стрілки вказують на сформовану порожнину (каверну).

Спеціальність [інфекційні хвороби \(медична спеціальність\)](#)

Симптоми [кашель](#), [кровохаркання](#), [схуднення](#) і [гарячка](#)

Причини [Mycobacterium tuberculosis](#)^{[1][2]}

Частота 0.043—0.045% ([Суринам](#)), 0.00033—0.00053% ([Ісландія](#)), 0.077—0.079% ([Еквадор](#)), -0.99—1.01% ([Норвегія](#)), -0.00088—0.00112% ([Франція](#)), 0.0029% ([Сполучені Штати Америки](#)), 0.0028%

Класифікація та зовнішні ресурси

МКХ-10 [A15-A19](#)

OMIM [607948](#)

DiseasesDB [8515](#)

MedlinePlus [000077](#)

eMedicine [med/2324](#) [emerg/618](#)
[radio/411](#)

MeSH [D014376](#)

Туберкульоз ([лат. tuberculosis](#); або **ТБ** — скорочення від *туберкульозна бактерія*; [заст. сухоти](#)^{[3][4]}; [рос. чахотка](#)) — поширене і у багатьох випадках [летальне інфекційне захворювання](#) з хронічним перебігом і частою багатосистемністю уражень. Трапляється як серед людей, так і серед тварин. Його спричинюють різні [види мікобактерій](#), частіше за все [Mycobacterium tuberculosis](#).^[5] Найчастіше патологічний процес зосереджується в [легенях](#) (легеневий туберкульоз), також може уражати інші органи тіла (позалеженевий туберкульоз) — [мозкові оболони](#), [нирки](#), [печінка](#), [кістки](#), [шкіра](#) тощо. Передається [повітряно-крапельним механізмом передачі інфекції](#), коли хворі на активний легеневий або гортанний туберкульоз кашляють, чхають або іншим чином виділяють слину у повітря.^[6] Велика частка випадків хвороби є субклінічними і [латентними](#). Приблизно кожна 10-та латентна інфекція прогресує до активного процесу.

Хоча більшість випадків туберкульозу спричинює *Mycobacterium tuberculosis*, для яких люди є основним резервуаром, і саме такий туберкульоз називають класичним, але подібне захворювання іноді породжують інші мікобактерії — *M. bovis*, *M. africanum* та *M. microti*, які разом з *M. tuberculosis* відомі як [видовий комплекс Mycobacterium tuberculosis](#).

Класичними проявами активної туберкульозної інфекції є хронічний [кашель](#) з [кровохарканням](#), [гарячкою](#), [нічною пітливістю](#) і [втратою ваги](#). Ураження інших органів зумовлює широкий спектр симптомів. [Діагностування](#) активного туберкульозу проводиться шляхом виявлення збудника і його слідів, рентгенологічними дослідженнями, найчастіше [рентгенографію грудної клітки](#), в тому числі, й [комп'ютерної томографії](#). Діагностування латентного туберкульозу засноване на [туберкуліновій шкірній пробі](#). Лікування складне і вимагає вживання декількох видів [протитуберкульозних препаратів](#) протягом тривалого часу. Контактних людей також перевіряють і, за необхідності, лікують. [Резистентність до антибіотиків](#) є проблемою при цій хворобі, особливо у випадку [мультирезистентного туберкульозу](#). Для попередження туберкульозу потрібно масово перевіряти людей на наявність його та проводити [вакцинацію](#) за допомогою вакцини БЦЖ, яка створює [імунітет](#) проти зараження *Mycobacterium tuberculosis*.

Профілактика туберкульозу у дітей та підлітків

Туберкульоз є соціально значущим і особливо небезпечним інфекційним захворюванням. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, одна третина населення планети інфікована туберкульозом.

У світі щорічно реєструється 8 млн. нових випадків туберкульозу і 3 млн. випадків смерті від нього, включаючи 884 тис. дітей у віці до 15 років.

Швидке поширення стійких до ліків штамів збудника туберкульозу загрожує перетворити туберкульоз у невиліковне захворювання.

Що ж таке туберкульоз і які джерела інфекції?

Туберкульоз - це інфекційне захворювання, що викликається мікобактеріями туберкульозу. Уражається туберкульозом весь організм: легені, нирки, лімфатичні вузли, кістки, очі, шкіра, головний мозок.

Основним джерелом поширення інфекції є хвора на туберкульоз людина, рідше рогата худоба, верблюди, свині, птахи, інші тварини.

Як можна заразитися туберкульозом?

Заразитися туберкульозом може практично будь-яка людина.

Зараження відбувається:

- Через повітря - (аерогенний, повітряно-крапельний шлях) або предмети побуту при користуванні спільним з хворим на туберкульоз легень посудом, туалетним приладдям і т.д., рідше через їжу (аліментарний шлях).
- При вживанні молочних продуктів від хворої на туберкульоз великої рогатої худоби.
- Внутрішньоутробне зараження плода (вкрай рідко) при туберкульозі у вагітних.

Близько 50% вперше виявлених хворих виділяють збудника туберкульозу в навколишнє середовище при розмові, кашлі, чханні.

Аерозоль з найдрібнішими частинками мокротиння протягом тривалого часу може перебувати в повітрі і бути джерелом зараження дітей і дорослих.

Якщо хвора людина не лікується, вона може за рік інфікувати 10 - 15 осіб.

Чи кожна інфікована людина може захворіти на туберкульоз?

Із загальної кількості людей, інфікованих туберкульозом, захворює кожен десятий.

Більшість інфікованих людей ніколи не захворюють на туберкульоз тому, що їх імунна система пригнічує, обмежує інфекцію і перешкоджає розвитку захворювання.

Найбільш схильні до захворювання на туберкульоз діти із так званої, групи ризику:

- у родині, де є хворий на туберкульоз;
- що часто і тривало хворіють різними інфекційними захворюваннями;
- що страждають такими захворюваннями, як цукровий діабет, рак і особливо ВІЛ-інфекція, хворі на хронічні захворювання різних органів і систем;
- що зловживають алкоголем, наркомани;
- що живуть за межею бідності;
- не щеплені діти.

Заворюють на туберкульоз в основному не щеплені діти, рідше ті, що отримали неповноцінну вакцинацію (рубчик БЦЖ відсутній або менше 3мм).

Найбільш сприйнятливі до туберкульозу грудні діти та діти молодшого віку, захисні сили яких (неспецифічний і специфічний імунітет) ще не розвинені.

Основні симптоми та ознаки туберкульозу:

- Тривалий кашель (більше трьох тижнів) або покашлювання з виділенням мокроты, можливо з кров'ю.
- Біль в грудній клітці.
- Втрата апетиту, зниження маси тіла.
- Посилене потовиділення (особливо в нічний час).
- Загальне нездужання і слабкість.
- Періодичне невелике підвищення температури тіла (37,2 ° - 37,4 ° C).

Почервоніння і припухлість шкіри розміром більше 5 мм у дітей та підлітків при проведенні проби Манту свідчать про момент зараження, але ще не про саму хворобу; в цьому випадку потрібно поглиблене обстеження дитини.

Як визначити чи інфікована дитина?

Це визначають з допомогою туберкулінової проби (проба Манту).

Крім туберкулінодіагностики - методами раннього виявлення туберкульозу у дітей, підлітків і дорослих служать профілактичні обстеження:

- рентгенофлюорографія - в 17 років, в подальшому не рідше 1 разу на 2 роки для всього населення і щорічно для груп ризику.
- бактеріологічне обстеження - (мікроскопія мазка і посів матеріалу на живильні середовища) у хворих на хронічну урологічну патологію і неспецифічні захворюваннями легень, прооперованих людей.

Як уберегти дитину від туберкульозу та запобігти захворюванню?

Для активної специфічної профілактики туберкульозу у дітей та підлітків призначена вакцина БЦЖ.

Двохсотлітній досвід застосування вакцин довів доцільність і ефективність цього методу профілактики інфекційних хвороб.

Вакцина БЦЖ представляє собою живі ослаблені (що втратили здатність викликати захворювання) мікобактерії вакцинного штамму Поява у щепленої від туберкульозу дитини через 4 - 6 тижнів папули розміром 5 - 10 мм, а через рік рубчика свідчить про успішно проведену вакцинацію.

Внутрішньошкірна вакцинація БЦЖ визнана основним заходом специфічної профілактики туберкульозу. Вона стимулює вироблення не тільки специфічного протитуберкульозного імунітету, але і підсилює природну стійкість дитячого організму до інших інфекцій. У випадку розвитку захворювання, первинна інфекція протікає у вакцинованих сприятливо, часто безсимптомно і виявляється в неактивній стадії .

Діагностика туберкульозу і запобігання захворювання.

Основними методами виявлення туберкульозу є бактеріологічне та рентгенологічне обстеження.

Бактеріологічне обстеження (мікроскопія мазка і посів матеріалу на живильні середовища) є найбільш надійним підтвердженням діагнозу туберкульозу, так як в цьому випадку безпосередньо у виділеннях хворого або у взятих з організму матеріалах виявляється збудник захворювання.

У випадках прихованого перебігу туберкульозу зростає значення рентгенологічних методів обстеження (рентгенографії і флюорографії). Це єдині методи, які дозволяють виявити початкові туберкульозні зміни в легенях.

Якщо при обстеженні встановлено, що дитина чи підліток заразився тільки туберкульозною інфекцією, але ураження органів не виявлено, необхідно провести курс попереджувального лікування, щоб не допустити розвитку локальної форми захворювання. З цією метою призначаються протитуберкульозні препарати. Їх приймають регулярно, щодня, не пропускаючи. Інакше мікобактерія не загине, а перейде в стійку «дрімаючу» форму. Особливо ця міра профілактики захворювання важлива в осередках туберкульозної інфекції, навіть якщо контакт з хворим був короткочасним.

Важливо також виконувати комплекс заходів, що підвищують захисні сили організму: санація хронічних вогнищ інфекції, правильне повноцінне харчування, раціональний режим праці та відпочинку, відмова від шкідливих звичок, загартовування, заняття фізкультурою, проведення заходів, щодо оздоровлення житлової та виробничого середовища (зниження скупченості та запилення, поліпшення вентиляції, вологе прибирання з використанням дезінфікуючих засобів і т.д.).

Профілактика дитячо-підліткового туберкульозу та поради батькам.

Для запобігання туберкульозу у дітей та підлітків необхідно:

- Відповідально ставитися батькам до свого здоров'я, цікавитися заздалегідь про здоров'я тих людей, які будуть жити тимчасово у вашій родині.
- Проходити профілактичне рентгено-флюорографічне обстеження, особливо якщо в сім'ї є новонароджена дитина.
- Обов'язково звертатися до лікаря, якщо дитина була в контакті з хворим на туберкульоз.
- Обережати вашу дитину від тривалого контакту з хворим - це знизить ризик захворювання.
- Обов'язкове обстеження у лікаря-фтизіатра при встановленні інфікування дитини по пробі Манту.
- Особистим батьківським прикладом формувати у дитини навички здорового способу життя.